

INNOVATSION IQTISODIYOTDA INSON KAPITALINI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Bazorova Mamlakat Supiyevna

Annotatsiya

maqolada “inson kapitali bozori” mehnat bozorining tarkibiy elementi va iqtisodiyotni innovatsion rivojlanishini belgilovchi omil sifatida ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: inson kapitali, inson kapitali bozori, innovatsion iqtisodiyot, innovatsion iqtisodiyot indeksleri.

Resume

The article considers the "human capital market" as a structural element of the labor market and a factor that determines the innovative development of the economy.

Keywords: human capital, human capital market, innovative economy, indicators of innovative economy.

Аннотация: в статье рассматривается «рынок человеческого капитала» как структурный элемент рынка труда и фактор, определяющий инновационное развитие экономики.

Ключевые слова: человеческий капитал, рынок человеческого капитала, инновационная экономика, показатели инновационной экономики.

Inson kapitali shakllanishi muammosining dolzarbligi quyidagilarda o‘z aksini topadi: birinchidan, hozirgi zamon sivilizatsiyalashgan jamiyatda milliy iqtisodiyot yuqori ma’lumotli va malakali ishchi kadrlarsiz rivojlana olmaydi, ikkinchidan, kelajakning asosiy xususiyatlaridan biri inson hayotiga raqamli texnologiyalarning kirib kelishi hisoblanadi.

Bu informatsion texnologiyalar va telekommunikatsiyalar sohasidagi taraqqiyot bilan belgilanishi bilan birga, avvalo, inson kapitalining yuqori darajada rivojlanishi bilan bog‘liq. Shuningdek, oliy kasbiy ta’limning yuqori darajasi bilan belgilanadi.

Prezidentimizning 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlisga yo‘llagan murojaatnomalarida.... “Biz o‘z oldimizga mamlakatimizda Uchinchi Renessans poydevorini barpo etishdek ulug‘ maqsadni qo‘ygan ekanmiz, buning uchun yangi Xorazmiylar, Beruniylar, Ibn Sinolar, Mirzo Ulug‘beklar, Navoiy va Boburlarni tarbiyalab beradigan muhit va sharoitlarni yaratishimiz kerak. Bunda, avvalo, ta’lim

va tarbiyani rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, ilm-fan va innovatsiyalarni taraqqiy ettirish milliy g'oyamizning asosiy ustunlari bo'lib, xizmat qilishi lozim" deb ta'kidlab o'tdilar. Bu butun O'zbekiston xalqini yangi g'oyalar sari ruhlantirdi.

So'ngi yillardagi Prezidentimiz tomonidan qabul qilinayotgan 2017 – 2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasi, ta'lim sohasiga doir qonun hujjatlari, qarorlar va farmonlar tahliliga nazar tashlasak, mamlakatimizda inson kapitalini rivojlantirish maqsadida sifatli ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish to'g'risida aniq chora-tadbirlar amalga oshirilayotganligining guvohi bo'lamiz.

Mamlakatimizda Uchinchi Renessansga qo'yilgan ilk qadamlar to'g'risida fikrlashar ekanmiz, eng avvalo, uning quyidagi harakat dinamikasiga e'tibor berish kerak deb o'ylayman: 2017 yil 14 sentyabr kuni Prezidentimiz qarori bilan Mirzo Ulug'bek nomidagi ixtisoslashtirilgan davlat umum ta'lim maktab-internati va Muhammad al-Xorazmiy nomidagi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yo'nalishlariga oid fanlarni chuqurlashtirib o'qitishga ixtisoslashtirilgan maktab tashkil etildi. 2017 yil 29 noyabrda Prezident farmoni bilan Innovatsion rivojlanish vazirligi tashkil etildi. Innovatsion rivojlanish vazirligi huzurida "Yoshlar akademiyasi" tashkil topdi. Ayni vaqtda Vazirlar Mahkamasi huzurida tashkil etilgan Prezident, ijod va ixtisoslashtirilgan maktablarni rivojlantirish agentligi faoliyat yuritmoqda.

Ilm-fanni muntazam isloh qilib borish, ilmiy-innovatsion salohiyatdan keng foydalanish, zamonaviy bilimga ega mehnat bozorida raqobatga bardosh bera oladigan, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayorlash, ilmiy infratuzilmani modernizatsiya qilish ishlarini yangi bosqichga ko'tarish maqsadida Prezident farmoniga muvofiq "Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" tasdiqlandi.

Mintaqani raqamli transformatsiya qilish, xududlardagi davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, iqtisodiyotning real sektor korxonalari faoliyatiga ilg'or texnologiyalarni keng joriy etish, raqamli iqtisodiyot sohasida yangi loyihalarni amalga oshirish maqsadida Prezident farmoniga muvofiq "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi tasdiqlandi.

Mamlakatda zamonaviy iqtisodiyotni jadal innovatsion rivojlantirish uchun ishlab chiqarishni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, yuqori quvvatli texnologiyalarni joriy etish hamda ularda ishlay oladigan mutaxassis kadrlar tayorlash masalalariga katta e'tibor qaratish talab etiladi.

Ushbu maqsad asosida quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- mehnat bozorida kadrlarning raqobatbardoshligini oshirish shakllari va

usullarini har tomonlama o'rganishni o'tkazish;

- O'zbekistonda innovatsion iqtisodiyotni joriy etishda foydalanish imkoniyatlarini aniqlash uchun kadrlar tayorlash va qayta tayorlash bo'yicha rivojlangan mamlakatlarning tajribasini o'rganish;

- zamonaviy kadrlar tayyorlash tizimini baholash;

-kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish tamoyillarini asoslash;

- kadrlar tayyorlash tizimini boshqarishni takomillashtirish choralari ishlab chiqish;

- mehnat unumdorligining o'sishi oilaviy daromadlarning oshishiga olib keladi.

Yangi innovatsion iqtisodiyotning asosini zamonaviy jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchi inson kapitali tashkil etadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston inson salohiyatining rivojlanish indeksi bo'yicha reytingda 190 ta davlat ichida 114- o'rinni egallaydi. O'zbekistonning bu ko'rsatkich bo'yicha indeksi 0,675 ga teng. Inson salohiyatining rivojlanishi indeksini hisoblashda inson kapitalining asosi sifatida qabul qilinishi mumkin bo'lgan asosiy ko'rsatkichlar, ya'ni salomatlik, ta'lim olish, aholining turmush darajasi yoki aholining real daromadi kabi uchta yo'nalishdagi ko'rsatkichlar indeksi qamrab olingan.

Inson salohiyatining rivojlanish indeksi bo'yicha yetakchi besh o'rinni Norvegiya (0,944), Avstraliya (0,935), Shveysariya (0,930), Daniya (0,928), Gollandiya (0,922) kabi davlatlar egallaydi.

Bu ko'rsatkich bo'yicha MDH davlatlari ichida Rossiya 50-(0,798), Qozog'iston 56-(0,788), Gruziya 76-(0,754) o'rinni egallagan. Qo'shni Turkmaniston 109-(0,688), Qirg'iziston 120-(0,655), Tojikiston esa 129- (0,624) o'rinda baholangan.

Xulosa sifatida aytish kerakki, bugun O'zbekiston jamiyati katta o'zgarishlar, islohotlar o'tkazishga qodir mamlakatga aylandi. Eng muhimi bunday islohotlarning tashabbuskori sifatida maydonga yoshlarimizning o'zi chiqmoqda.

Yoshlarimiz ijtimoiy-ma'naviy faolligi poydevori qurilayotgan Uchinchi Renessansni real holatga aylantirmoqda. Yangi Uyg'onish davri mamlakatimizda ilm-fan, ta'lim-tarbiya, ma'naviy-ma'rifiy bilimlarning uyg'unligi va mafkuraviy qadriyatlarni ta'minlash yo'lida ulkan boylik yaratishga, milliy inson kapitali hajmini oshishiga, xalqimizning hayotini farovon qilishga va kelgusi avlodlarga o'zimizdan meros qoldirishga xizmat qiladi. Iqtisodchilarning hisob-kitoblariga ko'ra, inson kapitaliga individual investitsiyalar umumlashtirilganda, turli mamlakatlarda inson kapitaliga kiritilgan investitsiya bilan aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadlar o'rtasidagi tafovut 10 foizdan 30 foizgacha bo'lishini ko'rsatdi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Xalq so'zi, 2020 yil 30 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ilm—fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi 2020 yil 29 oktyabrdagi PF-6097-sonli farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining " Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi 2020 yil 5 oktyabrdagi PF-6079-sonli farmoni.
4. Ubaydullaev G'.Z. "Iqtisodiy ta'lim berish usullari" O'quv qo'llanma. Toshkent - "Fan va texnologiya" -2020.

